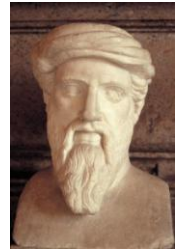

Sissejuhatus

Mis on filosoofia?

Sõna *filosoofia* päritolu

Pärmuse järgi konstrueeris sõna
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Pythagoras
(kr ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ 'tarkusearmastus')

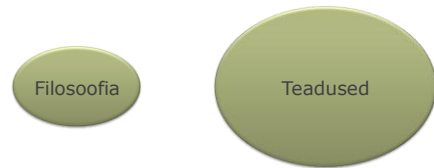
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
u 580-500 e.m.a

Kuni 17. sajandini ei eristatud teadust filosoofiast

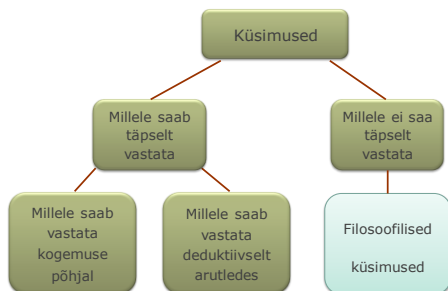
Igasugust katset maailma teoreetiliselt tunnetada nimetati tollal filosoofiaks ehk tarkusearmastuseks

Teadused tänapäevases tähenduses hakkasid kujunema alates 17. sajandist

Tekkis küsimus:
Kas filosoofiale üldse jääb enam midagi uurida?

Filosoofiliste küsimuste eripära

Näited küsimustest, millele saab vastata kogemuse põhjal

- Kui kaua saab inimene nälgida?
- Mitu planeeti on Päikesesüsteemis?
- Mitu tudengit on tänases loengus?
- Millal sai valmis Kaubamaja ristmik Tallinnas?
- Milline on eestlaste keskmine eluiga?
- Mis temperatuuril keeb vesi?

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

1) kogemus on piiratud

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

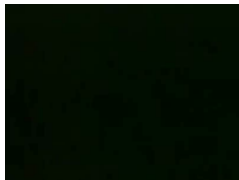
2) pole alust väita, et tulevik on mineviku sarnane
(nn induksiooniprobleem)

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

3) kogemus on alati kellegi kogemus, st tõlgendatud kogemus

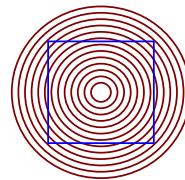
Sandro Botticelli *Primavera* (u 1482) [http://en.wikipedia.org/wiki/Primavera_\(Botticelli\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Primavera_(Botticelli))

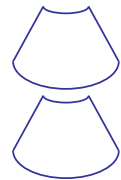
Louis ja Auguste Lumiere'id:
Rongi saabumine jaama (1895)

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

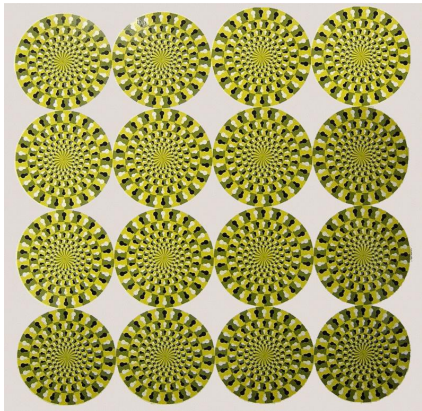
4) võimalikud on meelepettused

Sinise kujundi küljed
näivad kõveratena

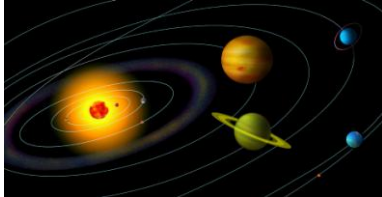
Alumine kujund
näib olevat väiksem

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

4) võimalikud on meelepettused

Näiteks võime Päikest näha veel siis, kui teda enam polegi, sest valgus jõuab Päikeselt meieni ca 8 minutiga

Filosoofiliste küsimuste näited

- Kas miski võib olla ka juhuslik, või on kõik paratamatu?
- Mis on õige ja mis on ebaõige?
- Kas miski võib olla väärtuslik, ilma et keegi seda väärtustaks?
- Miks peavad lapsed vanemate sõna kuulama?
- Mis on elus kõige olulisem?
- Kas igal inimesel on oma tõde?

Kogemus pole kindel tunnetuse alus, sest

4) võimalikud on meelepettused

Näiteks näeme valguskiirte murdumise tõttu atmosfääris Päikest veel siis, kui ta on tegelikult juba horisondi taga

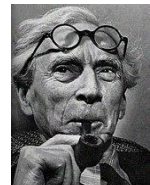

Näited küsimustest, millele saab vastata deduktiivselt arutledes

- Kas eeldustest *Kõik lõvid on kiskjad* ning *Kõik jäneseid on taimetoitlased* järeldeb, et ükski jänes pole lõvi?
- Kui pikk on hüpoteenus, kui kaatetid on 4m ja 5m?
- Millal peab rööbasteta sõiduk andma teed trammile?
- Kas mõni valge asi võib olla kollane?
- Mitu inimest on ruumis, kui enne oli 5 inimest ning juurde tuli veel 4 inimest?

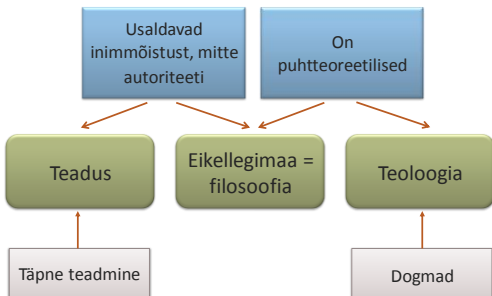
Russelli arusaam filosoofiast

“Filosoofia, nii nagu mina temast aru saan, on midagi teoloogia ja teaduse vahepealset. Sarnaselt teoloogiale on ta spekulatiivne asjade suhtes, mille kohta puudub veel täpne teadmine; kuid sarnaselt teadusele tugineb ta eelkõige inimõistusele, mitte aga autoriteedile, olgu see siis traditsiooni või ilmutuse autoriteet”

Bertrand Russell
(1872-1970)

Russelli arusaam filosoofiast

Wittgensteini arvamus

"Filosoofia eesmärk on mõtete loogiline selgitamine.

Filosoofia ei ole õpetus, vaid tegevus.

Filosoofiline töö koosneb olemuslikult selgitustest. Filosoofia resultaadiks ei ole "filosoofilised laused", vaid lausete selgekssaamine"

Ludwig Wittgenstein
(1889-1951)

Hegeli arvamus

"Filosoofia tundub ... millegi sellisena, ilma milleta võib läbi saada, kuid kogu küsimus on selles, mida me nimetame paratamatuseks. Inimvaimu seisukohalt me võime filosoofiat tunnistada just kõige paratamatumaks"

Georg Wilhelm
Friedrich Hegel
(1770-1831)

Väärtuseid on kaheksaguseid:

- Instrumentaalsed väärtused (miski on väärtuslik vaid vahendina millegi saavutamiseks)
- Iseväärtused (miski on iseenesest väärtuslik)

Kirjandus

- Berlin, I. Filosoofia otstarve. – Berlin, I. Valik esseid. Tallinn, 1998
- Danto, A. C. Ühendused maailmaga. Filosoofia põhimõisted. Tallinn, 2000
- Kasak, E. Tark lollitab, loll targutab ja kool õpetab – Õpetajate Leht, 23.05.2003
- Matjus, Ü. Filosoofia võimus ja võimutus. – Akadeemia, 1997, nr 2
- Meos, I. Filosoofia sõnaraamat. Tallinn, 2002
- Meos, I. Antiikfilosoofia. Peatükke filosoofia ajaloost. Tallinn, 2000
- Saarinen, E. Rakendusfilosoofia. – Vikerkaar, 1997, nr 3
- Wright, G. H. Loogika ja filosoofia XX sajandil. – Wright, G. H. Minerva öökull. Tallinn, 1996